

Fra tobak til musik - tre generationer Struck

HISTORIE: Henning Struck (1724-1793), Peder Herman Struck (1754-1810) og Jens Wilhelm Struck (1789-1831) satte på hver deres måde præg på Roskilde.

te karré i henholdsvis 1733 (nedrivning af gård nr. fem regnet fra vest mod øst) og 1835 (nedrivning af gård nr. seks ligeledes fra vest imod øst) for at skaffe Det kongelige Palæ en repræsentativ adgangsvej. Herved kom den fjerde gård i rækken til at ligge som en hjørnegård, der afgrænsede de to torve, med forhus ud imod Raadhustorvet og en lang sidelænge ud imod Nytorv.

Tobaksspinder Struck

I skattemandtallet fra 1753 anføres Henning Struck som ejer af denne fir-længede gård. Ifølge skødeprotokolnen havde han købt gården i 1750.

Da Struck var tobaksspinder, siden kaldt for tobaksfabrikør, husede gården en tobaksfabrik. Det var især skrå, tobak til piberygning og snus, som disse tidlige tobaksfabrikanter fremstillede. Cigaretter kendtes endnu ikke. Tobakken blev

endda dyrket lokalt, idet Christian 6. i 1741 havde befalet, at der skulle dyrkes tobak på byjorderne omkring købstæderne.

Roskilde havde desuden mange åbne vænger inden for byens grænser efter de to omfattende bybrande i henholdsvis 1731 og 1735. Her kunne man blandt andet dyrke tobaksplanter. Byen havde derfor flere borgere, der var tobaksspindere.

Struck var den største. Han opkøbte jævnlige jord og ejendomme i Roskilde - i 1761 hele tre ejendomme, bl.a. en jordlod på cirka fire tønder land ved Ols-gadens forlængelse - nærmere betegnet øst for Frederiks-borgvej, mellem Kloster-vang og Sankt Agnes Huse-ne. Området blev kaldt for Trægaarden, hvilket slet og ret betød »have« på gammel dansk.

Vi kan følge stedet i brandtaksationerne fra 1761 og frem. På den nordlige del af grunden ned imod Sankt

Agnes lå et lille hus på otte fag, opført i bindingsværk med leklining og halmtag. Det var indrettet med et par værelser, køkken med åben skorsten til madlavning og døre til gaden. Til opvarmning var det to bilæggerovne. Hertil hørte en brønd med hejseværk.

Desværre siger taksationen ikke noget om anvendelsen af jorden, der hørte til. Men det er tænkeligt, at Struck dyrkede tobak her. Huset var i 1761 udlejet til Nicolai Henrik Thilo (1713-1781), der havde været domorganist i Roskilde siden 1759/60. Meget tyder på, at han var mere end en tilfældig lejer, som det fremgår af fortsættelsen.

Dorte og Henning Struck

Henning Struck var uden tvivl den største af byens tobaksfabrikører. Desuden tilhørte han den første generation af eligerede borgere i byen, en forløber for vore dages byråd, men uden dettes demokratiske styreform. I dette styrende organ sad også et par af byens rige købmænd foruden et par større håndværksmestre.

I den første folketælling fra 1787 får vi et indblik i, hvem der boede i torvegården. Den gamle tobaksspinder levede stadig. I sit brød havde han en avlskarl til at tage sig af dyrkning af to-

bakken samt en tobaksspindersvend og en lærling til at tage sig af forarbejdning af tobakken foruden endnu et par tjenestefolk.

Henning Struck var gift med Dorthe Pedersdatter. Hun var 12 år ældre end sin mand, altså født i 1712. Vi kan se af kirkebøgerne, at de fik mindst to børn. 1754 fik de sønnen Peder Herman og i 1756 datteren Marianne. Da det sidste barn blev født, var moderen således midt i 40-års alderen. Så det er ikke så underligt, at der ikke kom flere børn.

Den musikalske Struck

Der må have været et vist samkæmpe med organisten ude i Trægaarden, for hvem skulle ellers have fundet ud af, at Peder Herman var musikalsk begavet og burde tage en musikalsk uddannelse frem for at gå i sin fars fodspor, hvilket ellers var almindelig i samtiden. Mon

Domorganist Peder Herman Strucks gård på hjørnet af Sct. Ols Gade og Algade til venstre for Hotel Prindsen med lindetræerne.

Foto: Ukendt fotograf. Før 1875. Affotograferet af Kristian Hude. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Torvegården på hjørnet af Raadhustorvet og Nytorv.

Foto: Kristian Hude. Omkring 1900. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

Da den gamle Henning Struck døde i 1793, arvede datteren Marianne og hendes mand, Jens Pallesen Obel (1724-1814), gården på torvet og hermed også tobaksfabrikationen. Han kaldte sig nu for tobaksfabrikør. Til gengæld arvede Peder Herman og Sophie Trægården.

Huset var i mellemtiden blevet udvidet med lo og kostald, så det nu var på 11 fag. De nye ejere, Peder og Sophie, har sikkert brugt stedet som lysthus med tilhørende stor have, som de manglede inde i byen i gården ved siden af Hotel Prindsen.

Parret hørte til byens elite, og domorganisten blev derfor medlem af Roskilde og Omegns Fugleskydningsselskab. I 1796 blev han tilmed fuglekonge. Hans fugleskydningsskive havde en harpespillende nymfe i en skov som motiv. Teksten lyder: »Kunsterner agtes, naar Titelmanen er glemt«.

Kort sagt håbede domorganisten, at hans evner som domorganist ville huskes, længe efter at hans skydeevner var glemt.

3. generation Struck

Søn nummer to, Jens Wilhelm, født i 1789, gik siden i sin fars fodspor, idet han ved Peder Herman Strucks død i 1810, blev udnævnt til domorganist ved Roskilde Domkirke.

Han var gift med Anna Sophie Magdalene Elisabeth Giøe. De fik fire børn. Af disse var de to drenge. Den ene døde som spæd, den anden som 20-årig. Så der kom ikke en ny domorganist i næste generation af familien Struck.

Som sin far sad Jens Wilhelm i embedet som domorganist til sin død. Den indtraf i 1831. Han efterfulgtes af domkirkens vel nok mest berømte domorganist, Hans Matthison-Hansen.

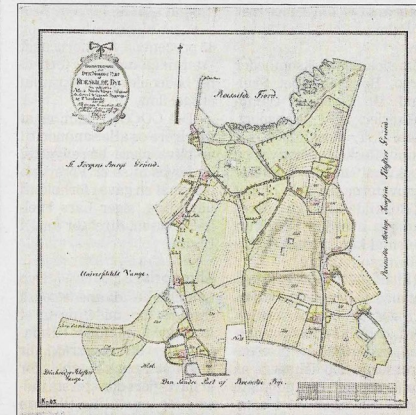
Men tilbage til Trægaarden: Med det gode embede som økonomisk rygstød fik Jens Wilhelm råd til at

Flere gæve mænd

ROSKILDE: For et års tid siden bragte DAGBLADET en serie om gæve mandfolk i Roskilde forfattet af lokalhistorikeren Eva Tønnesen, tidligere leder af Roskildes lokalhistoriske Arkiv.

Det fik flere roskildensere til at efterlyse en bog om emnet. Det er nu blevet til en realitet i form af årbog 2018 for Historisk Samfund for Roskilde Amt med titlen »Gæve og grumme mænd i Roskilde«.

Bogen og aviserien er ikke identiske med hensyn til persongalleriet. De enkelte afsnit er også blevet udvidet med flere oplysninger om de enkelte mænd. Her kommer en smagsprøve.

Trægården (matr. Nr. 215) lå på hjørnet af Strandstræde, også kaldt for Sct. Ols Gades Forlængelse, og smøgen ind til Rimors Mølle. Udsnit af Grundtegning over den Nordre Part af Roskilde By ved Landinspektør Ehlers. 1790-1791. Kopi i Roskilde lokalhistoriske Arkiv.

købe Trægaarden i 1812 af sin mor, Sophie Struck. Omkring 1828 afhændede domorganisten grund og ejendomme til kaptajn Sveistrup, gæstgiver i Hotel Prindsen.

Trægårdens forvandling

Sveistrup ansatte en dygtig gartner og omdannede haven til en hel park med mange store træer, blandt andet frugttræer.

Efter Sveistrups død i 1876 og nedrivning af det gamle Hotel Prindsen blev Trægården solgt fra og siden

omdannet til et forlystelsesetablisserment.

Stedet blev blandt andet berømt for sin årlige revy, der gik under navnet »Roskilde Rejsen« gennem mange år, og som spidde mange kendte roskildensere, hvis de havde gjort sig uforselagligt gældende.

Men denne æra fik også en ende efter besættelsestiden. I dag er navnet Trægården benævnelse på en karrébygelse med 60 andelslejligheder bygget på grunden i 1953.

Foto: Ukendt fotograf. Før 1875. Affotograferet af Kristian Hude. Roskilde lokalhistoriske Arkiv.